

викладачів ТНПУ ім. В. Гнатюка на радіо та телебачені; проведення творчих зустрічей із учнівською молоддю у бібліотеках Тернополя. Також варто згадати і публікації у групі «Гнатюкова хата (Музей В. Гнатюка)» (Facebook).

Отже, висвітлення життєвого і творчого шляху Володимира Гнатюка у ЗМІ – важливі кроки на шляху дослідження і популяризації наукової та культурно-громадської праці видатного вченого.

Список використаної літератури

1. Качан В. Обшир його таланту: (Володимир Гнатюк у світлі нових матеріалів). *Вітчизна*. 1994. № 12. С. 127–136.
2. Мельник Я. Іван Франко і Володимир Гнатюк: до історії творчих взаємин та особистих контактів. *Роль Володимира Гнатюка у розвитку української національної культури*. Тези доповідей і повідомлень наукової конференції, присвяченої 120-річчю від дня народження Володимира Гнатюка. Тернопіль, 1991. С. 52–54.
3. Мушинка М. Володимир Гнатюк: Життя та його діяльність у галузі фольклористики, літературознавства та мовознавства. Париж-Нью-Йорк-Сідней-Торонто, 1987. 312 с.
4. Мушинка М. Найвизначніший фольклорний збірник русинів-українців Закарпаття: (Про діяльність вченого В. Гнатюка, його праці). *Берегиня*. 1998. № 34. С. 4–8.
5. Скуратко Т. Роль музею Володимира Гнатюка (при Тернопільському національному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка) у популяризації культурної спадщини вченого та формуванні студента-філолога. *Етнографічна спадщина і збереження пам'яток історії та культури Тернопілля (до 150-ї річниці від дня народження етнографа Володимира Гнатюка та Міжнародного дня пам'яток і визначних місць)*: матеріали круглого столу, 19 квітня 2021 року, Збараж, 2021. С. 72–75.
6. Ступінська Г. Ф. Народознавча діяльність Володимира Гнатюка у контексті історії української фольклористики. *Наукові записки ТНПУ ім. В. Гнатюка*. Сер. Літературознавство. Вип. 32: Володимир Гнатюк у контексті розвитку культури України: матеріали Міжнар. наук. конф.: до 140-річчя від дня народж. В. Гнатюка. С. 71–75.
7. Черемшинський О. Дружба і співпраця Володимира Гнатюка з Іваном Франком. *Русалка Дністрова*. 1996. № 19. С. 2.
8. Франко І. *Метод і задачі історії літератури. Зібрання творів: у 50 т.* К.: Наук. думка, 1976–1986. Т.41. 1984. С. 17–23.

Софія Семприх,

*здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
спеціальність 061 Журналістика,*

*Львівський національний університет
імені Івана Франка*

**Науковий керівник – кандидат наук із соціальних комунікацій,
доцент Галина Яценко**

«ЄДИНА, НЕРОЗДІЛЬНА, САМОСТІЙНА УКРАЇНА» МИКОЛИ МІХНОВСЬКОГО: РЕТРОСПЕКТИВА І СЬОГОДЕННЯ

«Як не можна спинити річку, що, злававши кригу навесні, бурхливо несеться до моря, так не можна спинити націю, що ламає свої кайдани, прокинувшись до життя» [1, с. 27–28] – так промовисто описав національне піднесення на обрії нового ХХ століття Микола Міхновський. Українська історія рясніє постатями, що у свій час доклали значно зусиль для відродження української нації. Серед них виокремлюють ідеологів Дмитра Донцова з концепцією чинного націоналізму, В'ячеслава Липинського

з ідеєю політичної нації та їхнього попередника, ідеолога ґрунтовно окресленої самостійності України Миколу Міхновського.

За понад 30 років своєї самостійницької боротьби супроти самих лише автономістів Микола Міхновський скристалізував власні політичні погляди у низці праць, зокрема у ключовій брошурі «Самостійна Україна» (1900), лаконічному документі «Десять заповідей УНП» (1902–1904) та власному проєкті Конституції України (1905).

Апостол української державности – влучне окреслення його постаті істориком Петром Мірчуком. Адже Миколі Міхновському одному із перших вдалося вдало проартикулювати концепцію встановлення української незалежності. Цілеспрямований український правник зумів видати невелику брошуру на початку минулого століття, що незабаром стала ідейним дороговказом у національно-визвольних змаганнях його послідовників.

Наскрізною ідеєю праці «Самостійна Україна» Миколи Міхновського є визволення української нації з-під ворожого ярма та конструювання української держави на основі здорового націоналізму. Жагучий маніфест політичного діяча, викладений у брошурі, виокремлює принципові орієнтири.

Головною метою для українців повинна постати українська національна держава, адже «тільки держава одноплеменного національного змісту може дати своїм членам нічим не обмежану змогу всестороннього розвитку духового і осягнення найліпшого матеріального гаразду...» [1, с. 14] Саме це безкомпромісно вирізняло ідейні засади Миколи Міхновського від більшості лідерів тодішньої України. Відповідно такою собі нетиповістю він значно відлякував не лише безініціативну еліту, але й народну більшість. Навіть більше, автор конкретизує спосіб та принципи боротьби задля досягнення мети, що базується на інтелігенції третьої хвилі, яка служитиме інтересам народу. Вільна, самостійна Україна, виборена власними ініціативними силами, сконсолідована навколо спільної національної ідеї — смілива новаторська модель державности Миколи Міхновського.

Підґрунтям до революційних думок на сторінках брошури «Самостійна Україна» Миколи Міхновського була саме історико-правнична спеціалізація. З фахового погляду він переосмислив історичний факт підписання Переяславської угоди 1654 року та вказав на порушення домовленостей російською стороною. За переконанням юриста, Україна на чолі з Богданом Хмельницьким вступила в союз на конфедеративних засадах. Натомість новоспечений «компаньйон» зруйнував українську державу, скориставшись становищем. Відповідно Микола Міхновський наголошує на нагальності повернення своєї самостійності тим шляхом, що її було відібрано — збройною боротьбою. Єдину можливу реалізацію національного визволення з-під імперської експансії він вбачав у відродженні збройних сил.

До того ж красномовною є теза М. Міхновського, що неабияк перегукується із реаліями сучасних російсько-українських відносин: *«Головніший закид, який роблять нам наші суперники, пильнуючи довести нам безвиглядність наших стремлінь, закид, ніби ми ніколи не складали держави і через те не маємо під собою історичної підстави...»* [1, с. 17] Як і сто років тому, сьогодні нам доводиться протистояти багатомільйонній зграї, що переконана у відсутності будь-якого історичного підґрунтя нашої держави. Чи не найбільш доречним в обох часових вимірах є висновок українського ідеолога, що це є тільки впливом неучтва і незнання історії та права.

У тій-таки передмові до брошури «Самостійна Україна» М. Міхновський підкреслює імперський характер усіх російських партій, навіть опозиційних, ліберальних. Розвінчуючи поширені ілюзії, твердить, що негативне ставлення «русских

ліберальних партій» до інтересів і потреб «української нації» підриває «віру навіть у красші сили русского суспільства», а відтак доходить тверезих висновків: *«В сути річи усі русські партії, що змагають до знищення деспотизму, до осягнення політичної і економічної свободи, до соціального перестрою і т.д., – всі вони мають на прикміті Росію в теперішніх політичних границях, з усіма націями, що входять в неї»* [2]. Напрочуд дивним видається, що адепти національної ідеології і сьогодні намагаються донести українському суспільству абсурдність поняття «російського лібералізму». Адже крилатий вислів про те, що російський ліберал закінчується там, де починається українське питання, виглядає абсолютною аксіомою.

Сумнівні методи боротьби зі своїми ідеологічними конкурентами принесли значні плоди у спотворенні істинних наративів Миколи Міхновського. Чи не століття поспіль щонайменші українські ідеї самостійності чи державності потопали під нав'язаним тягарем фашизму, шовінізму, нацизму, буржуазного націоналізму та подібного. Дарма, що усі перелічені терміни надто різняться у своєму значенні. Як ось поширене гасло Міхновського «Україна для українців», що стало чи не найбільш спекулятивним інструментом у руках ворога. Адже помилковим є тлумачення цього вислову під суто ненависницькою і ксенофобською призмою, коли сам автор вбачав у цьому контексті саме національно-захисний характер. Подібні маніпуляції із висмикнутими словосполученнями руйнуються за здорового та повного викладу ідей Міхновського. *«Україна для українців і доки хоч один ворог чужинець лишиться на нашій території, ми не маємо права покласти оружжя. І пам'ятаймо, що слава і перемога – це доля борців за народну справу. Вперед, і нехай кожний із нас пам'ятає, що коли він бореться за народ, то мусить дбати за весь народ щоб цілий народ не загинув через його необачність...»* [1, с. 29]. Тож варто припустити, що синонімічним до тези «Україна для українців» є аж ніяк не «Україна тільки для українців», а радше «Україна без ворогів та окупантів». Чи не здаються усім опонентам подібні прагнення поневоленої нації цілком прийнятними?

Крім того, виходячи за межі середньовічного поняття «нації» лише в межах етнічної приналежності, слід розглядати її політичний контекст. У такому разі кожен політичний українець – це той, хто визначає свою приналежність до цієї держави, зокрема визнає та цінує її мову, культуру, історію, героїв і мучеників. До того ж саме той, хто вбачає суспільні державницькі інтереси більш значущими, ніж особисту вигоду та добробут. Суголосне з пізнішим висловом «Запитай, що ти можеш зробити для своєї держави...». Тож українцем є той, хто сповідує «одну, єдину, неподільну від Карпатів аж до Кавказу, самостійну, вільну демократичну Україну» [1, с. 22].

Можна припускати, що якби українська держава у вирішальний період революції пішла б за концепцією Міхновського на противагу переконанням Грушевського, Винниченка чи Скоропадського, то вже сто років тому на міжнародній арені з'явилися би окреслені кордони самостійної держави України. Та суспільству не слід надто захоплюватись альтернативною історією. Натомість більш ефективними будуть всебічний аналіз та переосмислення вже наявних історичних фактів, процесів і рішень. Не зайвим для сучасних очільників нашої держави будуть актуальні ідеї із доробку Миколи Міхновського.

Наостанок варто зазначити, що Миколу Міхновського вважали фантастом, авантюристом, ідейно обмеженим, ба навіть фашистом із вкрай шовіністичними поглядами. Так трактувалась його достеменно сформована розбудова незалежної української держави як гаранта всебічного розвитку нації та відповідно кожного українця. Здавалось би, він просто випередив час. Та навіть сьогодні у розпалі повномасштабної російсько-української війни чимало українців розглядають його

державотворчі засади надто деформовано, що підкреслює важливість публіцистичної роботи у цій сфері та популяризації достеменних ідей українського націоналізму.

Список використаної літератури

1. Міхновський М. Самостійна Україна. Лондон: Вид. Бібліотека і Музей ім. Т. Шевченка в Лондоні (Секція СУБ), 1967. 32 с. URL: <https://diasporiana.org.ua/wp-content/uploads/books/16536/file.pdf>.
2. Нахлік Є., Нахлік О. Франко і Міхновський: перетини траєкторій. URL: <https://zbruc.eu/node/99151>.
3. Бойко О. Історія України. Посібник. Видання 2-ге, доповнене. Київ: Видавничий центр «Академія», 1999. 662 с. URL: https://radfiz.org.ua/files/k1/icukr/Bojko_O.D._Istoriija_Ukrainy.pdf.
4. Іванишин В. Нація. Державність. Націоналізм. Дрогобич: Вид. «Відродження», 1992. С. 194–195. URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Ivanyshyn_Vasyl/Natsiia_Derzhavnist_Natsionalizm/.

*Андрій Канюка,
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
спеціальність 014.01 Середня освіта (Українська мова і література),
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
Науковий керівник – кандидат філологічних наук,
доцент Тетяна Скуратко*

ФЕНОМЕН ЛЕСЯ КУРБАСА В СУЧАСНОМУ МЕДІАПРОСТОРИ

Кожна епоха породжує митців, які стають її обличчям, втілюючи у своїй діяльності найістотніші тенденції її духовного розвитку. Саме таким митцем був Лесь Курбас – яскравий представник відродження української національної культури 20-х – початку 30-х років ХХ століття, талановитий режисер, актор, теоретик театру, організатор театрів, драматург, мислитель, публіцист, перекладач, театральний педагог, глибоко своєрідний театральний філософ, представник розстріляного відродження, засновник модерного театру «Березіль».

Перш за все новаторство Лесь Курбас простежуємо у співіснуванні в «Молодому театрі» творів абсолютно відмінних культурних епох, що виразилося у співдії різних сценічних стилів, ширше – різних художніх напрямків: символізм, необароко, неоромантизм, імпресіонізм, експресіонізм, футуризм.

Лесь Курбас став режисером-реформатором, адже «Молодий театр» під його вправним керівництвом оголосив війну театральній рутині, штампам, ідейно-художній безхребетності. Лесь Курбас ставив перед собою завдання піднести українське театральне мистецтво на рівень світової культури. У цьому він опирався на традиції давньої української драматургії (стародавній український вертеп), творчість українських класиків-попередників, кращі традиції театру Корифеїв та світової драматургії. Митець прагнув творити і втілювати у життя такі форми театального мистецтва, в яких могла б проявитися творча індивідуальність, неповторність сучасного молодого покоління українського акторства національної культури, спроектованої на європейську, що зможе збудувати свої нові цінності в театральному мистецтві. А режисер, за переконанням Лесь Курбаса, – дзеркало для актора, тому він має розвивати критичне ставлення до себе, допомагати пізнати свої творчі сили, а, отже, постійно працювати над собою, вдосконалюватися, перебувати у творчому пошуку.